

*Харечко Надія Володимирівна,
науковий співробітник наукової лабораторії з проблем
кримінальної міліції Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

**ЗАСТОСУВАННЯ ДЕЯКИХ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ
АТО: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.**

13 квітня 2014 року Рада національної безпеки і оборони України оголосила про початок проведення антитерористичної операції у східній частині України. Рішення було прийняте у відповідь на проросійські заворушення у містах Донецької і Луганської областей, зокрема, на спроби незаконних збройних груп захопити адміністративні будівлі і силові структури. Початок антитерористичної операції в Україні став справжнім

випробуванням для всієї правоохоронної системи незалежної України. Антитерористична операція це - комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності (ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

З метою унормування проблем, які виникли у зв'язку із початком проведення АТО на території нашої держави, до чинного законодавства було внесено зміни та доповнення, завдяки яким, спеціальні підрозділи та підрозділи особливого призначення, що безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, з метою виконання покладених на них завдань (у ситуаціях, пов'язаних із вчиненням або загрозою вчинення терористичного акту), отримали додаткові права та повноваження. Так, наприклад: 1) проникати на захоплений терористами об'єкт; 2) фізично затримувати терористів, а у випадках, коли їх дії реально загрожують життю та здоров'ю заручників, учасників операції або інших осіб,

- знешкоджувати терористів;

3) випереджувати дії терористів, які можуть призвести до техногенно-небезпечних наслідків; 4) звільняти заручників; 5) забезпечувати зберігання речових доказів, документів, речей, цінностей; 6) роззброювати та охороняти осіб, затриманих під час проведення антитерористичної операції; 7) право здійснюватися превентивне затримання осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години тощо. Також, Кримінальний процесуальний кодекс України був доповнений новим розділом, яким закріплено особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції. Сутність цих доповнень полягає в тому, що на місцевості (адміністративній території), на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції, у разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 163, 164, 234, 235, 247 та 248 КПК, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114-1, 258-258-5, 260-263-1, 294, 348, 349, 377-379, 437-444

Кримінального кодексу України, повноваження виконує відповідний прокурор. Закон України «Про прокуратуру» також було доповнено положеннями щодо утворення військових прокуратур. Зокрема, до військових прокуратур належать Головна військова прокуратура (на правах структурного підрозділу Генеральної прокуратури України), військові прокуратури регіонів (на правах обласних), військові прокуратури гарнізонів та інші військові прокуратури, прирівняні до прокуратур міст і районів. У військових прокуратурах, прирівняних до прокуратур міст, у разі необхідності можуть утворюватися відділи за рахунок штатної чисельності цих прокуратур. У разі якщо в силу виключних обставин на певних адміністративно-територіальних одиницях не діють органи прокуратури

України, які мають здійснювати там нагляд, за рішенням Генерального прокурора України виконання їх функцій може покладатися на військові прокуратури (ст. 13). Військовими прокурорами і слідчими призначаються громадяни з числа офіцерів, які проходять військову службу або перебувають у запасі і мають вищу юридичну освіту. Але в окремих випадках, за наказом Генерального прокурора України на посади прокурорів та слідчих військових прокуратур, можуть бути призначені особи, які не є військовослужбовцями і не перебувають у запасі та відповідають загальним вимогам до осіб, які призначаються на посади прокурорів і слідчих. Однак, наряду із іншими проблемами, виникли також проблеми із визначенням підсудності та підслідності, у зв'язку із відсутністю належного регулювання територіальних меж проведення АТО. Це питання також стало предметом нормативного регулювання Законом України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» (від 12.08.14 р.).

Слід зазначити, що навіть поверхневе ознайомлення із новим законодавством дає можливість зробити висновок, що під час правозастосовної діяльності у практичних працівників будуть виникати численні проблеми. Це по-перше, пов'язано із тим, що можуть виникати труднощі правозастосовного характеру. Крім того, доповнення КПК новою статтею 615 не вирішило всіх проблем, які існують в цьому напрямку, адже закон не передбачає дійсно «особливого режиму досудового розслідування». Особливості полягає тільки в тому, що частина повноважень слідчого судді вимушено та тимчасово передається прокурору.

Відтак, проблеми, які виникають перед слідчими та прокурорами під час проведення досудового розслідування виникають вже на першопочатковому етапі - під час внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Відтак, вважаємо за доцільне приведення розділу КПК «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» у відповідність із його назвою та закріплення в ньому положень, які спростять слідчим процедуру досудового розслідування, усунуть зайвий формалізм, але разом з тим дозволять не порушувати під час досудового розслідування діюче законодавство, та не перетворити закон на беззаконня. Такі зміни можуть торкатися, зокрема, збільшення строків перевірки інформації, з якої стало відомо про вчинення злочину; збільшення строків досудового розслідування;

спрощення процедури приєднання до матеріалів кримінального провадження речових доказів та інших змін, які мають практичне значення.